

ITINERARIS DE LECTURA

Antoni DALMASES

Edició:

Institució de les Lletres Catalanes
Portal de Santa Madrona, 6-8
08001 Barcelona

Elaboració:

Servei d'Ensenyament del Català
Via Augusta, 202
08021 Barcelona

Autora: Anna Folch Bartrolí

Barcelona, setembre de 2005

ANTONI DALMASES

1. QUI ÉS?

Antoni Dalmases va néixer a Sabadell el 17 de juliol de 1953. És llicenciat en Filologia hispànica i actualment fa de professor de llengua i literatura catalanes.

La seva obra narrativa abraça contes i novel·les infantils i juvenils, però també ha escrit llibres per a adults: *La infinitud dels parcs* (premi Marià Vayreda, 1991), *L'última primavera* (premi Andròmina, 1992), *Al mig del camí* (premi Sant Joan, 1998)... És articulista en mitjans de comunicació i en revistes científiques i culturals. És membre de l'AELC (Associació d'Escriptors en Llengua Catalana) i del PEN Català. Algunes de les seves obres han estat traduïdes al castellà i al gallec.

Des de ben petit li agradava llegir i escriure. Però les autèntiques ganes de fer-ho, d'escriure, li van sorgir, com diu ell mateix, *quan comproves que la vida és avorrida, monòtona, banal i repetitiva. I t'adones que tens unes limitacions físiques, geogràfiques i monetàries. I que mai no podràs ser altra cosa que el que ets i on ets. I llavors veus que llegint vius en una altra banda i en un altre temps i que per tant si escrius, també ho faràs!*

Per escriure, al seu criteri, no hi ha més pedagogia que l'aristotèlica: la mimesi. Igual que va aprendre a caminar imitant com ho feia el seu pare, a escriure també. Els primers intents d'escriptura no van ser gaire reeixits, però va comprovar que s'ho passava molt bé fent-ho. Que es divertia. Més endavant, quan va descobrir que les seves històries agradaven als altres, encara s'ho va passar millor i llavors va decidir fer-se escriptor.

Escriure seriosament, però, no ho va fer fins que va néixer el seu segon fill. Aquell estiu no va poder anar de vacances i llavors es va dir: *No puc marxar ni amb la família, ni amb el cos, ni amb les maletes, però sí, que ho puc fer amb el cap.* Ho va fer i va sorgir la seva primera novel·la: *I no parava de ploure* (1986).

En aquesta obra, Antoni Dalmases va explicar, a través d'un jove protagonista, el viatge que ell i la seva dona havien fet l'any anterior. Imaginació, mapes i fotografies van ser el seu material literari. Un cop acabada la novel·la, la va presentar a un premi que no va guanyar, però l'editorial s'hi va interessar, la va editar i va tenir èxit. Dalmases confessa: *Em vaig sentir el rei de la creació.* Després, l'editorial li va demanar una altra novel·la, una altra, i una altra... I des de llavors no ha parat ni d'escriure, ni de guanyar premis.

2. QUÈ ESCRIU I COM ESCRIU

Antoni Dalmases va començar amb la literatura juvenil gràcies al protagonista de la novel·la *I no parava de ploure*. Per al seu personatge va agafar de model un alumne que tenia a classe, li va canviar el nom, l'edat, alguns trets, i va jugar a entrar i a sortir de dintre d'una ànima jove que, tot i ser ell, l'autor, no ho era. Això el va estimular tant que es va dedicar a fer llibres de i per a gent jove: *Al cap i a la fi* –diu Dalmases–, *la joventut és l'època de més il·lusió, passió, força i esperança.*

Dalmases es considera un xic anàrquic pel que fa al seu mètode de treball. Si no escriu, té una frisança de no complir amb si mateix, de trair-se, d'acomodar-se a una vida fàcil; llavors, busca en el seu cap històries que l'ajudin a fugir de la monotonia.

El primer que fa és pensar què explicarà, qui viurà la història i com acabarà aquesta. Idea, personatge i final són els tres eixos al voltant dels quals desenvolupa el seu treball.

D'entrada, no escriu. Primer construeix la trama amb el pensament. Parteix de l'autointerrogació per organitzar allò que vol explicar. Després, busca la veu narradora i el punt de vista des d'on explicarà la història. Tria el protagonista i el caracteritza. I, finalment, busca la informació que li cal per al tema i l'argument. Quan té tots aquests elements, es posa a escriure.

Hi ha narracions que li creixen soles. D'altres són superiors a ell mateix i les ha de deixar per recuperar-les al cap d'un temps. Confessa que a vegades el narrador se li escapa de les mans, li agafa entitat pròpia i el porta per camins estranys. Quan dona el text per acabat, el deixa refredar durant una temporada. Després el corregeix fins a donar-lo per bo.

Els seus temes preferits són la relació entre les generacions aparentment contràries – joves-vells, per exemple–, però profundament unides. Com es fa lliure una persona amb les referències, llunyanes però arrelades, dels avis. Això vol dir el lligam que s'estableix entre qui arriba (nét) i qui marxa (avi). Dit d'una altra manera, el llaç existent entre vida-mort. Aquest tema, que gairebé és una constant en la seva obra, el repeteix amb arguments i personatges diferents. També li interessa molt aprofundir en la tendresa, en l'amor entres les persones fora del desig sexual. Antoni Dalmases creu que els joves pensen poc en tot això i opta per fer-los-hi reflexionar a través de la seva literatura, però sempre des de l'humor. Segons ell: *Amor-Humor es diferencien en tant sols un fonema.*

Dalmases està convençut que la literatura ha de presentar tipus de vida, ha de donar models:

En un moment com l'actual que hi ha una pèrdua de models la literatura n'ha de crear. Cal recuperar els valors de la tendresa, l'amor, el goig, el respecte, la nostàlgia... Jo, potser, practico un tipus de didactisme molt arran de terra però crec que és el que els nanos entenen. Se'ls hi ha de dir: Ep! La bondat és aquí i això altre, no val.

En l'última novel·la, *Jo, el desconegut*, la seva pretensió és mostrar l'evolució d'un noi a partir de la relació amb els altres. Aquest xicot protagonista, al principi és despreocupat, inconscient, mesell..., i al final treu de dintre seu un altre ser totalment transformat. Aquesta moral, en el sentit d'ètica de viure, és el que li interessa transmetre amb les seves obres.

L'autor té un espai mític: França. *Allà on la gent és amable, culta, lliure, rica... –diu rient–; des de petit pensava que aquella terra, al nord, on vivien persones importants i parlaven una llengua diferent i bonica, era el paradís.* La majoria dels seus personatges són gent que fugen cap al país veí, s'hi instal·len i, fins i tot, a vegades en tornen decebuts.

I, si França és l'espai, el temps és el de la guerra i la postguerra. Li agraden els temps difícils, terribles. Els temps de pors i de silencis que fan que les persones hagin de lluitar i de prendre decisions complexes. Però aquestes persones, les basteix de sentit de l'humor, vol que enmig de la tragèdia hi hagi un lloc per a la comèdia. La seva literatura és irònica: *La ironia és la meva defensa davant dels sentiments.*

Com a bon lector no es pot sostreure de les influències de certs autors, especialment de Julio Cortázar. Dalmases confessa: *De joves, Cortázar i jo érem amics. Fèiem un duet fantàstic.* Creu que les lectures han de ser variades segons el moment en què es llegeix i valora molt l'esforç intel·lectual que certs autors obliguen a fer per entendre'ls. Aquest és el cas de Cortázar amb *Rayuela*.

La seva llengua, la llengua amb la qual construeix el pensament, és el català. Coneix i parla altres llengües en les quals no li importaria escriure. Actualment se sent decebut pel tracte que està rebent el català:

La llengua és més que una eina de comunicació, és eina de pensament. Sense pensament no hi ha idees, per tant sense llengua tampoc. I si no hi ha idees, no hi ha res de res.

Creu que les paraules tenen un valor misteriós, màgic, de dir realitats que no hi són però que, quan es diuen, existeixen:

Els científics troben allò que ja hi és. Si Einstein no hagués descobert la teoria de la relativitat, algú altre ho hauria fet. Però l'escriptor crea realitats noves i diferents. Escriure és una suma de sensibilitats, d'història personal i col·lectiva, de moment de trobada, d'agilitat física i mental...

Les paraules li van servir per explicar a la seva filla de dos anys (i a ell mateix) la mort de la mare. Quan va morir la seva primera dona va pensar que no volia aquell final: *No m'hi conformo –es va dir–, vull una altra vida. Vull una història que no em deixi, vull ser jo qui la deixi, per això necessito saber-ne sempre el final, per dominar-la. No estic de tornada de res ni vull que els meus lectors ho estiguin. Quan escric creo una vida que regalo al lector i vull que l'accepti o se m'hi revolti.*

Dalmases reivindica la història de la literatura a l'ensenyament:

¿Com es pot explicar l'amor i la mort sense passar per Riba, Carner, Salvat-Papasseit, Alcover, Villalonga...? Considerar la literatura només com un entreteniment és una traïció. Llegir és més que això, és un exercici bestial de capacitat intel·lectual, d'imaginació, de sentiment i d'humanitat.

3. ITINERARIS DE LECTURA

➤ ***El vescomte minvant***

Edat de lectura

El vescomte minvant és un llibre adequat per a nens i nenes d'educació primària, a partir de cicle mitjà. Tanmateix, tenint en compte els valors de l'amistat, el sentit de l'humor i el tractament del llenguatge que fa l'autor, la seva lectura es recomanable fins al primer cicle d'ESO.

Argument

És una història d'humor. Un bon dia, un vescomte tabalot i rondinaire, que no fa més d'un pam d'alçada, es presenta a casa d'un escriptor perquè, aquest, escrigui la seva estranya història i, de passada, l'ajudi a solucionar l'encanteri que sofreix. El vescomte Berenguer de Ferragut, vuit-cents anys abans, havia ajudat un bruixot maldestre, el

qual l'havia premiat amb la immortalitat, però amb una condició: cada vegada que rondinés, s'encongiria.

Tema

Dos són els temes principals de la novel·la. Un, el valor de l'amistat més enllà del temps. L'altre, la importància de les paraules.

Com a temes complementaris hi ha la capacitat de divertir-se amb el llenguatge, de riure's d'un mateix i les dificultats que comporta ser immortal en un món de mortals.

Personatges

Els protagonistes de la novel·la són el vescomte i l'escriptor. Dos personatges antiherois contraris entre si, però complementaris. Són dues cares d'una mateixa moneda. El vescomte és cridaner, autoritari, colèric, malparlat..., mentre que l'escriptor és un home bo, senzill, pacient, afable, divertit...

La resta de personatges giren al voltant dels protagonistes i la seva funció és la de fer avançar la novel·la tot procurant les ajudes convenients als entrebancs que sorgeixen.

Suggeriments didàctics

1. A partir del títol, del dibuix de la coberta i de la lectura de la contraportada, es pot establir una conversa amb l'alumnat sobre el possible contingut de la novel·la.
2. La dedicatòria del llibre –*A tots els capitans Haddhock del món*– és molt suggerent. Es pot recordar, col·lectivament, qui és i com és el capità Haddhock i pensar quina relació pot tenir amb la novel·la. Per parelles o en petit grup, l'alumnat pot fer una llista escrita de personatges aventurers amb els seus trets més característics i, després, llegir-la i comentar-la.
3. La lectura del capítol 3, “El vescomte de Ferragut fa saber qui és, d'on ve i què li passa”, situa el lector en la història del vescomte. Després de la seva lectura, entre tots es poden elaborar hipòtesis de com esdevindrà la vida dels dos personatges principals: vescomte i escriptor. A mesura que s'avanci en la lectura del llibre es faran les comprovacions pertinents.
4. Amb aquest mateix capítol es pot preparar una lectura expressiva tot tenint en compte els elements extralingüístics de la veu (volum, timbre, intensitat, entonació...), l'expressió de la cara, el gest corporal...
5. En aquest mateix capítol es parla del mag Merlí, del rei Artur de Bretanya, dels cavallers de la Taula Rodona, de la Cort de Camelot... Es poden fer diferents grups de treball i buscar informació a Internet sobre aquesta temàtica per, una vegada obtinguda, traspasar-se-la. Després, els nois i les noies poden anar a la biblioteca del barri i cercar la bibliografia adequada (còmics, novel·les, contes...), triar alguna de les obres trobades i llegir-la. Finalment, es pot establir un fòrum de lectura.
6. El personatge del vescomte es caracteritza per la seva manera d'expressar-se. Al llarg de tot el llibre deixa anar unes tirallongues de renecs i d'insults –*Badocs! Cares de lluç! Figes-flors! Arnats!...*–, que en realitat no ho són, ja que la intenció didàctica de l'autor és convertir l'insult en una broma que faci riure. Al llarg de la lectura, l'alumnat pot seleccionar les expressions i/o frases que li resultin més xocants i divertides per comentar-les entre tots. Després, es poden fer dos equips de treball i inventar-se paraules i/o expressions enginyoses.

7. La majoria dels personatges tenen cognoms o malnoms curiosos i, alguns, amb un sentit metafòric: Passarell, Terraplana... Es pot comentar entre tots la diferència que hi ha entre uns i altres i, a continuació, per parelles o en petit grup, fer un treball de diccionari: es tracta de crear nous mots tot donant-ne l'entrada i el significat. Al llarg del curs, l'alumnat els pot utilitzar en els seus textos de creació.
8. Un dels objectius didàctics de la novel·la és jugar amb el llenguatge. La Sílvia sempre juga a fer palíndroms: *Arròs a la sorra! Anima la mina!*... I la solució de l'encanteri n'és un conjunt. Amb el mateix títol del capítol 10, "Un món d'anada i tornada", es pot fer el llibre o el mural dels palíndroms per a la biblioteca d'aula o el racó de llengua. La creació d'aquestes paraules o frases es pot fer per parelles o en petit grup i valorar-ne el resultat entre tots. La finalitat de deixar-les per escrit és que els nois i les noies les puguin incorporar en les seves produccions.
9. La inclusió d'un personatge medieval en el moment actual trastoca la realitat de l'escriptor. ¿Què passaria si a l'aula hi arribés una criatura d'aquesta època? Pot ser un bon motiu per establir un debat entre tot el grup classe.

➤ **Silvestre Malasang**

Edat de lectura

Aquesta obra és una novel·la d'humor. Una broma de fina ironia. La seva lectura és aconsellable a partir de primer cicle d'ESO.

Argument

És la història d'un noi que creu que la seva vida està marcada pel seu nom i cognom: *Silvestre Malasang* i, per tant, el seu destí és ser dolent. Des de petit s'esforça tan com pot per arribar a ser un professional de la dolenteria. Això el porta a viure un munt d'aventures de resultats diversos.

Tema

Una de les idees principals de la novel·la és que ningú neix amb el destí marcat i que cadascú se'l fa, amb esforç, a mesura que creix. Una altra idea important és que ningú no és el que sembla i que, moltes vegades, es desconeix la pròpia personalitat. Saber realment qui som és un tret de maduresa fruit d'un llarg aprenentatge.

Altres temes subjacents són que a la vida és més fàcil ser bona persona que un malànima i que per viure cal una bona dosi d'humor.

Personatges

En Silvestre Malasang és el protagonista absolut del llibre. És un personatge característic de les novel·les d'aventures. En Silvestre inicia un llarg viatge d'aprenentatge per a fer-se adult. Com a heroi no és perfecte, ja que tot i el seu afany per ser dolent, no ho aconsegueix i s'acaba convertint en un home de bé.

La resta de personatges: pares, oncles, cosí, companys, bergants, amics... giren al seu voltant i són els qui l'ajuden a créixer. Finalment, la Glòria és l'arquetip de l'heroïna. És el contrapunt de la personalitat d'en Silvestre.

Suggeriments didàctics

1. El llibre està dividit en dues parts, cadascuna de les quals agrupa diversos capítols. La primera part fa referència a la infantesa i joventut del protagonista. La segona, a l'edat adulta. La lectura de l'índex situa l'alumnat davant d'una possible biografia. Es pot parlar, col·lectivament, d'aquest gènere i de les seves característiques, recordar títols de biografies reals i d'imaginàries, i comparar-les.
2. Tots els noms i cognoms dels personatges destil·len una gran ironia. Considerats en conjunt, mostren una diversitat de trets i comportaments humans. Es pot fer una selecció dels més significatius i definir-los. Això servirà per, posteriorment, fer un treball dels cognoms de la classe i buscar-ne els orígens.
3. Al llarg de la novel·la es troben descripcions d'escenaris i d'ambient determinats. Per exemple el capítol 20, "La Perla del Carib" permet dos tipus de treball. Un, fer-ne una lectura expressiva amb tots els trets extralingüístics propis de la llengua oral (veu, gest, expressió corporal...), i, un altre, fer-ne una recreació escrita seguint l'estil de l'autor.
4. Abans de llegir els dos capítols finals –26 i 27– es pot aturar la lectura per tal de formular diverses hipòtesis de com esdevindrà la resolució de la novel·la. Es poden fer esquemes i, un cop llegits, comprovar les hipòtesis i discutir-les.
5. El llenguatge que utilitza l'Antoni Dalmases és àgil, irònic i molt ric. Al llarg de la lectura, l'alumnat pot assenyalar les expressions i frases fetes que li resultin més xocants (per exemple: *massa bo vol dir ase; ser un home de profit...*), comentar-les entre tots i recollir-les com a referents per a properes produccions.
6. Un dels trets més atractius del llibre és el to humorístic, irònic, que l'autor fa servir per entrellaçar les aventures. Els nois i les noies poden enumerar-ne alguns i analitzar-los: els trets físics d'algun personatge, algun tic, el llenguatge que utilitzen, les opinions que expressen, la manera de resoldre els conflictes...
7. L'anàlisi anterior pot portar a fer el pas de novel·la a còmic. Per exemple, els capítols 8 i 9, que funcionen com unitats aïllades amb entitat pròpia, són molt adients per adaptar-los en forma de vinyetes.
8. Després de la lectura, es pot analitzar l'evolució seguida pel protagonista. És interessant de comparar les actituds inicials d'en Silvestre amb la seva personalitat final, descrivint quins canvis ha sofert i quines causes els han provocat.
9. Gairebé al final del llibre (pàg. 227) la Glòria pregunta al protagonista: *Tu qui ets, Silvestre?* Després d'un diàleg, el noi li respon: *Quan ho sàpiga ja et contestaré.* Aquest pensament filosòfic es pot traspasar a l'aula i establir un debat amb l'alumnat.

➤ **Doble joc**

Edat de lectura

Doble joc és una novel·la psicològica, recomanable per alumnes a partir de segon cicle d'ESO. La complexitat de la seva estructura i les implicacions humanes fan que sigui una obra vàlida per treballar diferents tècniques narratives i per analitzar els comportaments humans.

Argument

La novel·la són dues històries que s'entrellacen. L'una, que transcorre als anys noranta, és la història d'un xicot que troba per atzar, dins d'un moble, unes cintes enregistrades. A mesura que les escolta, sospita que qui parla és el pare que mai no ha conegut. Llavors comença una investigació que el porta a la recerca del seu propi passat, investigació que comparteix amb el seu cap i amic, que viu a Londres, a través d'unes cartes.

La segona història és la que s'explica a les cintes i passa uns trenta anys abans. És la d'un home que, tot i estimar la seva dona, no aguanta la responsabilitat de ser pare i marxa a França, on creu que serà lliure i podrà exercir l'ofici que més li agrada: pintar. El destí, però, és cruel i acaba fent de "negre" d'un altre pintor.

Tema

Cada història té una temàtica pròpia. En la del xicot, el tema principal és l'amistat i la seva traïció. I, subjacent, la necessitat humana de conèixer els propis orígens.

En la del pintor, el tema principal és la tria i la pèrdua que aquest fet comporta. I, com a temes secundaris, hi ha la por a les responsabilitats, les ànsies de llibertat i el frau de l'art. Totes dues, però, com un doble joc, comparteixen, a més a més, l'amor, el desamor, la mort i la tristesa.

Personatges

A les dues històries els personatges principals són homes. Quatre en total, dos a cada una. Tots quatre és caracteritzen per la seva complexitat psicològica. Són personatges que evolucionen, que es transformen a mesura que avança la novel·la. L'Albert i en Manel són l'emissor i el receptor de les cartes. I en Jean-Luc i en Michel Ducros són els protagonistes de les cintes.

En Manel i en Ducros són influents, egoistes i ambiciosos, i acabaran víctimes d'ells mateixos. L'Albert i en Jean-Luc són éssers idealistes, ingenus i d'una certa arrel romàntica. En Jean-Luc, malgrat ser un perdedor, no fracassarà en el seu afany de ser pintor, però sí que ho farà en el de ser home. L'Albert, tot i que no reeixirà a saber qui és el seu pare, l'experiència viscuda l'ajudarà a fer-se adult i li permetrà encarar el futur.

La Maria i la Júlia són les companyes d'en Jean-Luc i de l'Albert, respectivament. Cadascuna correspon al model de dona establert per la societat de l'època. La Maria és pacient, comprensiva, dolça i resignada. La Júlia és moderna, activa, atrevida i resolutiva. Totes dues comparteixen un tret comú: l'amor pels seus homes.

Suggeriments didàctics

1. L'estructura de la novel·la és complexa. El títol de l'obra hi fa referència. Una bona aproximació al text és establir una discussió col·lectiva sobre què s'entén per "doble joc". Apuntar les idees i, després de la lectura de la novel·la, comprovar què s'ha dit i veure quines són les intencions reals de l'autor. Doble joc pel que fa a l'aspecte formal i al comportament ètic dels personatges.
2. Dues tècniques narratives conformen la novel·la: cartes i cintes. Allò que s'explica a les cintes és una història completa, unitària, amb entitat pròpia. Les cartes no funcionen igual, ja que, si es llegeixen aïllades, no construeixen un text complet. Col·lectivament, es poden analitzar els dos tipus de text, comparar-los i extreure'n les conclusions pertinents.

3. El gènere epistolar és molt conegut per l'alumnat. S'usa des de primària. En aquestes cartes, el personatge d'en Manel, el receptor, només es coneix a través del punt de vista de l'Albert, l'emissor. Per poder-lo comprendre bé, els nois i les noies, durant la lectura, poden anotar els comportaments que té i fer-ne una posada en comú. Després, per parelles o en petit grup, l'alumnat pot redactar un text descriptiu on es mostri com és psicològicament el personatge i com se l'imaginem físicament. La descripció que inclogui les màximes característiques possibles pot servir per a properes produccions.
4. Una vegada llegida la novel·la, es pot triar algun bocí de text per a fer un treball de sintaxi. Per exemple, l'últim paràgraf de la pàgina 78:

En la meva darrera comunicació acabava dient-te que esperava amb interès les idees que m'havia anunciat que tenia. I no em va pas decebre.

Individualment o per parelles, l'alumnat pot fer canvis de paraules seguint la cadena sintagmàtica o paradigmàtica: *En la teva primera estada vas començar a...* i comprovar-ne els resultats, que poden ser un punt de partida de nous textos.

5. L'autor fa reflexionar sobre l'estafa de l'art. Michel Ducros és un crític d'art famós que s'apropia de l'obra d'en Jean-Luc i el converteix en el seu "negre". Es pot organitzar un debat sobre aquest tema per tal que l'alumnat expressi les seves opinions.
6. En la mateixa línia del suggeriment anterior, hi ha una pel·lícula interessant sobre el frau de l'art Los Modernos (1998), del director Alan Rudolph. Es pot veure i, després, relacionar-la amb la novel·la, creant un fòrum de discussió.
7. Segons el mateix autor: *Fer-se adult vol dir prendre decisions. Triar. En la tria però sempre hi ha una pèrdua.* En Joan, abans de convertir-se en Jean-Luc, ha de triar entre quedar-se al poble amb la Maria i ser pare o marxar cap a França i ser pintor. Ho fa, i escull això últim, allò que creu que és la llibertat. Això, però, li comporta el dolor de la pèrdua de la dona i del fill. En acabar la lectura del llibre, és pot fer una anàlisi del comportament del protagonista i reflexionar sobre les contradiccions que viu. Després, es pot crear una situació de joc de rol o de psicodrama on els nois i les noies hagin de prendre decisions importants per al seu futur.

➤ **Temps regirats**

Edat de lectura

Aquesta novel·la realista que recrea, des de la ficció, una part de la nostra història, els guerrillers antifranquistes, és aconsellable a partir de segon cicle d'ESO.

Argument

A *Temps regirats* hi ha una història dins d'una altra. Una de secundària que és l'excusa per explicar-nos la que realment és important, la relació d'un personatge anònim amb el guerriller antifranquista Quico Sabaté. El punt de partida és el treball que l'Albert Vallès, un alumne de COU, ha de fer per aprovar l'assignatura d'història.

L'Albert busca, a la *Història gràfica de Catalunya del segle XX*, imatges que l'inspirin per al seu treball. De sobte, troba una fotografia on reconeix el seu avi. Al peu, hi diu: *Francesc Sabaté retratat per un amic a un carrer de Barcelona, probablement a l'hivern del 1946.*

El noi, intrigat, inicia la investigació de la vida de l'avi. L'àvia li lliura un quadern de memòries de l'avi mort. La seva lectura el porta a un passat recent que desconeix: els temps terribles de la postguerra i la lluita contra la dictadura.

Tema

Hi ha diferents temes. Tot i que el principal és la importància de la recuperació de la memòria històrica per part de la gent jove, no menys considerables són els que s'hi relacionen. L'un, l'antítesi entre bé i mal: l'avi Joan en la seva desesperació planeja un atemptat contra el general Franco al baixador del Passeig de Gràcia, on pot morir gent innocent. L'altre, el lligam que s'estableix entre avi i nét: conèixer el passat ajuda a construir el futur. I, finalment, el tema de l'atzar, que pot definir el destí d'una persona.

Personatges

Els protagonistes són dos homes, en Joan i l'Albert, relacionats per llaços de sang. En Joan, l'avi, és un heroi anònim. L'Albert, el nét, un estudiant desvagat a qui no interessa la història. Tos dos personatges evolucionen al llarg de la novel·la i en surten reforçats cara al seu futur.

L'altre personatge important és el Quico Sabaté i la seva relació amb els "maquis". El Quico sempre és vist des dels ulls d'en Joan.

L'àvia Amèlia és la dona enamorada i abnegada que, tot i que de vegades no comprèn el seu home, sempre li dona suport.

La resta de personatges, el Manel, pare de l'Amèlia, l'Anna, promesa de l'Albert, la Rius, professora d'història, i els companys d'uns i altres giren al voltant dels protagonistes per tal de fer evolucionar la novel·la i, en el cas de l'Anna, resoldre-la.

Suggeriments didàctics

1. Per entendre millor els fets que es relaten a la novel·la, després de llegir la contraportada, es poden fer tres grups de treball i buscar a Internet informació sobre el Quico Sabaté, els "maquis" i el general Franco. Després, els grups poden intercanviar-se la informació.
2. La novel·la està estructurada en tres parts: la primera, quan l'Albert troba per atzar la fotografia i l'àvia Amèlia li explica oralment qui era l'avi; la segona, les notes escrites per l'avi Joan; la tercera, entronca amb la primera i tanca la novel·la. És interessant de fer l'anàlisi de la tècnica narrativa que l'autor fa servir a cada part. Els procediments literaris utilitzats fan que el lector s'identifiqui amb els sentiments del narrador.
3. La inclusió de fets reals, documentats històricament, dins d'una obra de ficció és un recurs molt interessant per poder explicar la Guerra Civil espanyola. L'alumnat pot buscar a Internet, en diaris i revistes o en els documentals de TV3 informació sobre les investigacions i reclamacions actuals que són conseqüència de la Guerra Civil espanyola (les fosses dels assassinats, l'exili, la batalla de l'Ebre...) i fer-ne un dossier o bé uns articles periodístics.
4. Un dels moments més interessants i terribles de la novel·la és quan en Joan decideix atemptar contra en Franco i matar-lo. Antoni Dalmases fa reflexionar el lector sobre el tema del terrorisme. La situació és similar a fets que últimament han passat i passen: Bagdad, Israel, Londres, Madrid, Nova York, Palestina... Es pot

plantejar un debat a l'aula per tal que els nois i les noies exposin les seves opinions. Les idees es poden recollir per a fer un manifest a favor de la convivència i de la pau.

5. L'Albert, en el treball final que presenta a la professora Rius, inclou una cançó del cantautor Jaume Arnella: *Romanço del Quico Sabaté*. Es poden fer dos grups de treball perquè l'un busqui discografia i l'altre, filmografia sobre la Guerra Civil i els anys de dictadura franquista. Després d'escoltar alguna cançó significativa i de mirar alguna pel·lícula, comentar-les a la classe.
6. El punt de partida de la novel·la és la fotografia que l'Albert troba al volum de la *Història gràfica de Catalunya del segle xx*. Es pot fer un treball individual consistent en un text de creació, amb secret inclòs, a partir d'alguna fotografia que l'alumnat hagi triat.
7. Després de llegir la novel·la, es pot crear una situació de ficció amb els nois i les noies: TV3 els proposa dirigir una minisèrie sobre aquesta història. S'hauran de formar grups de treball per tal d'elaborar-ne el guió, definir els personatges, crear l'ambientació, l'escenografia...
8. La novel·la s'obre amb una declaració, per part de l'Albert, sobre "l'atzar". Al llarg del llibre, aquest terme i el de "destí" es barregen. Aquests són dos conceptes que susciten polèmica. En literatura són dues fonts d'inspiració. Es poden treballar amb l'alumnat per tal de definir-los: buscar-ne bibliografia, comparar-la i extreure'n conclusions.

4. QUÈ HA ESCRIT?

Narrativa breu

- *La infinitud dels parcs*. Barcelona: Empúries, 1993.
- *Les línies de l'atzar*. Barcelona: Pòrtic, 1993.

Narrativa breu infantil

- *La sorprenent història d'en Joan No-me'n-recordo*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1990. (La xarxa; 120)
- *L'Elisenda i el mar*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1992. (La finestra; 20)
- *El cargol cuataronja*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1993. (La finestra; 24)
- *Són estranys, els grans!* Barcelona: Cruïlla, 1995. (Els pirates; 19)
- *El grill tabalot*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1995. (La finestra; 29)
- *Els ulls d'en Joan*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1996. (Llibres del sol i de la lluna; 73)
- *Temps regirats*. Barcelona: Cruïlla, 2002. (Gran angular; 128)
- *Les cuques ballaruques*. Barcelona: Cruïlla, 2003. (El vaixell de vapor. Blanca; 44)

Novel·la

- *I no parava de ploure*. Barcelona: Laia-Pòrtic, 1986-1992. (El brot jove; 15)
- *Els llums irrealis*. Barcelona: Laia-Pòrtic, 1990. (El brot jove; 17)

- *Els vescomte minvant*. Barcelona: Cruïlla, 1992. (El vaixell de vapor. Taronja)
- *La revolta de Job*. Barcelona: Pòrtic, 1992. (El brot; 78)
- *L'última primavera*. València: Eliseu Climent / 3i4, 1993.
- *Doble joc*. Barcelona: Cruïlla, 1994. (Gran angular; 61)
- *El castell dels dos falcons*. Barcelona: Teide, 1994.
- *Els embolics truquen per telèfon*. Barcelona: Grijalbo, 1994.
- *Al mig del camí*. Barcelona: Edicions 62, 1998. (El balancí, 336)
- *Silvestre Malasang*. Barcelona: Cruïlla, 2001. (El vaixell de vapor. Vermella; 105)
- *Jo, el desconegut*. Barcelona: Cruïlla, 2005.

Prosa de no ficció (crítica i estudis literaris)

- *L'obra poètica de Pere Quart*. Sabadell: Col·legi de Doctors i Llicenciats, 1980.

Premis

- Premi Marià Vayreda (1991): *La infinitud dels parcs*.
- Premi Andròmina de narrativa (1992): *L'última primavera*.
- Premi Sant Joan Caixa de Sabadell (1998): *Al mig del camí*.